

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

30.07.2024. Nr. 6-1/536

Uz 15.07.2024

Dobeles novada pašvaldībai
dome@dobele.lv

**Valsts pedagoģiski
medicīniskajai komisijai**
ilga.prudnikova@visc.gov.lv

Par pedagoģiskās medicīniskās komisijas sēdes norisi

Tiesībsargs ir saņēmis bērna likumiskās pārstāves iesniegumu par Dobeles novada pašvaldības pedagoģiski medicīniskās komisijas (turpmāk – Dobeles PMK) rīcību, neizsniedzot iesniedzējai atzinumu par bērnam atbilstošāko speciālās izglītības programmu.

[1] Iesnieguma pamatā ir domstarpības starp iesniedzēju un Dobeles PMK. Iesniedzējas ieskatā viņas dēlam piemērotākā specialās izglītības programma (turpmāk – SIP) ir izglītojamiem ar valodas traucējumiem (SIP 55), savukārt Dobeles PMK ieskatā bērnam ieteicama SIP izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem (SIP 58).

[1.1] Saskaņā Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumiem Nr. 709 "Noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām" (turpmāk MK noteikumi Nr.709) 3. punktu pašvaldību komisiju kompetencē ir sniegt atzinumu par atbilstošāko pirmsskolas izglītības programmu vai speciālo pirmsskolas izglītības programmu, speciālās pamatzglītības programmu izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem, mācīšanās traucējumiem, valodas traucējumiem vai garīgās veselības traucējumiem no 1. līdz 6. klasei, ar smagiem garīgās attīstības vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem no 1. līdz 9. klasei. Saskaņā ar šo noteikumu 6. punktu pašvaldības komisijas pienākumi ir, pamatojoties uz vecāku iesniegumu un izglītojamā, vecāku vai bāriņtiesas iesniegtajiem speciālistu atziniem, kā arī izglītības iestādes sniegto informāciju, izvērtēt pašvaldības administratīvajā teritorijā dzīvojošā izglītojamā veselības stāvokli, spējas un attīstības

līmeni un sniegt atzinumu par izglītojamam atbilstošāko izglītības programmu vai nu pirmsskolas izglītības (6.1.1. punkts) vai pamatizglītības pakāpē (6.1.2., 6.1.3. un 6.1.4. punkts). No iesniegumam pievienotajiem dokumentiem, kā arī no Dobeles PMK sniegtās informācijas neizriet, ka iesniedzēja nebūtu izpildījusi kādu no MK noteikumos Nr.709 izvirzītajām prasībām, kuras nepieciešamas, lai Dobeles PMK varētu saskaņā ar tiesību aktiem sagatavot atzinumu par bērnam atbilstošāko izglītības programmu.

[1.2] Dobeles PMK 2024. gada 16. maijā tā vietā, lai sniegtu atzinumu par bērnam atbilstošāko izglītības programmu, izsniedza dokumentu "Konsultācija Nr.19/2024/005/2", kurā ir norādīts, ka Dobeles PMK ir nolēmusi, ka

"ir konstatēta būtiska nesakrītība starp izglītības psihologa un ārsta psihiatra izsniegtajiem atzinumiem, pretrunīgas diagnozes. Nepieciešama atkārtota izmeklēšana pie speciālistiem diagnozes precizēšanai. Pēc diagnozes precizēšanas atkārtoti apmeklēt komisijas sēdi līdz 01.09.2024."

[2] Tiesībsargs vērs uzmanību, ka diagnozes var noteikt ārsts¹, savukārt psihologs veic personas psiholoģisko izpēti (novērtēšanu)². Tādējādi pretrunīgas diagnozes starp izglītības psihologa un ārsta psihiatra atzinumiem nav iespējamās. No iesniegumam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka iesniedzēja pievienoja ārsta psihiatra slēdzienu ar diagnozēm F81.3, F80.8 un F90.0, kas atbilst SIP izglītojamiem ar jauktiem attīstības traucējumiem un izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem (56), izglītojamiem ar valodas traucējumiem (55) un izglītojamiem ar garīgās veselības traucējumiem (57).³ Neviena no ārsta-psihiatra norādītajām diagnozēm neatbilst SIP 58 kodam, tādēļ Dobeles PMK nav bijis tiesisks pamats atzinumā ieteikt bērnam izglītības programmu skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem (SIP 58).

[2.1] Dobeles PMK attiecīgi, izvērtējot iesniegtos dokumentus (pirmsskolas izglītības iestādes raksturojumu, izglītības psiholoģes izvērtējumu, bērna vecāku sniegto raksturojumu u.c.), būtu jāpieņem lēmums par bērnam atbilstošāko SIP – 55, 56 vai 57. Bērna vecāki, saņemot Dobeles PMK atzinumu, gadījumā, ja nepiekrīstu tās sniegtajam atzinumam, būtu tiesīgi vērsties Valsts pedagoģiski medicīniskajā komisijā (turpmāk – VPMK), kura, atkārtoti izvērtējot izglītojamā veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni, sniegtu atzinumu par bērnam atbilstošāko SIP.⁴

---

¹ Ārstniecības likuma 37. panta pirmās daļas 1. punkts.

² Psihologu likuma 1. panta 3. punkts.

³ Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 709 "Noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām" 1. pielikumu.

⁴ Turpat, 4.5. apakšpunkts.

[2.2] Dobeles PMK rīcība, neizsniedzot atzinumu par bērnam atbilstošāko SIP, bet tā vietā izsniedzot dokumentu par konsultāciju, ir pārkāpusi tiesiskuma principu, kas paredz, ka iestādes rīcībai jāatbilst tiesību normām un iestāde darbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.⁵ Šādi rīkojoties, Dobeles PMK ir kavējusi bērnam atbilstošākās SIP noteikšanu, kā arī ierobežojusi vecāku tiesības strīdus gadījumā vērsties VPMK. Tādējādi Dobeles PMK ar savu rīcību ir radījusi faktiskas sekas gan bērna mātei, gan arī bērnam un, ņemot vērā, ka saskaņā ar MK noteikumiem Nr.709 bērnam bija tiesības saņemt atzinumu par atbilstošāko SIP, Dobeles PMK rīcības rezultātā ir radies bērna un iesniedzējas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums.

[3] Tiesībsarga pārstāve, telefoniski sazinoties ar Dobeles PMK vadītāju Māru Silovu, noskaidroja, ka ieteikumu vecākam atzinuma vietā izsniegt dokumentu par konsultāciju, kurā lūgts atkārtoti veikt izmeklējumus, sniedza VPMK. Telefoniski sazinoties ar VPMK, noskaidrots, ka šādu ieteikumu VPMK sniedz gadījumos, ja ir pretrunas starp speciālistu atzinumiem. Vēršu uzmanību, ka no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmās daļas izriet, ka valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām, un tā darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Valsts pārvalde savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Pašvaldību un valsts pedagoģiski medicīniskās komisijas, kā valsts pārvaldes izveidotas struktūras, nedrīkst rīkoties ārpus tām noteiktajam pilnvarojumam un bez saprātīga pamata atteikt atzinuma par izglītojamam atbilstošāko izglītības programmu izsniegšanu. Šābu gadījumā pedagoģiski medicīniskās komisija atzinumā var noteikt periodu, pēc kura vecākiem būtu atkāroti jāvēršas komisijā atbilstošākās izglītības programmas precizēšanai, vienlaicīgi iesakot SIP, kas nebūtu pretrunā ar MK noteikumos Nr.709 izvirzītājām prasībām.

[4] Iesniedzējas gadījumā būtiski ir ņemt vērā, ka atzinums par bērnam atbilstošāko izglītības programmu ir nepieciešams, lai bērns uzsāktu pamatizglītības apguvi 1. klasē. Izglītības iestāde, kurā bērns būtu uzsācis pamatizglītības ieguvu, varētu sniegt savus novērojumus par bērna mācību progresu, kas var noderēt turpmākās SIP precizēšanai.

[5] Tiesībsargs vēlas vērst Dobeles PMK un VPMK uzmanību uz būtiskām atšķirībām starp SIP ar kodiem 55, 56 un 57 un SIP ar kodu 58 un 59. Pamatizglītības SIP skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem (SIP 58) un skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem

---

⁵ Administratīvā procesa likuma 7.pants.

smagiem attīstības traucējumiem (SIP 59) saturs un attiecīgi apgūstamās vielas kritēriji atšķiras no vispārējās izglītības pamatizglītības standarta.⁶

[5.1] SIP skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem (SIP 58) izglītības obligāto saturu, tā apguves plānotos rezultātus mācību jomās nosaka valsts pamatizglītības standarts, ievērojot skolēnu veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni, un to veido mācību priekšmetu programmas un nepieciešamo individuālo un grupu atbalsta nodarbību plāns.⁷ Savukārt SIP skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem (SIP 59) izglītības programmas saturu veido mācību priekšmetu programmas un nepieciešamo individuālo un grupu atbalsta nodarbību plāns un mācību priekšmetu saturu īsteno atbilstoši katra skolēna individuālajam izglītības programmas apguves plānam.⁸ Tas nozīmē, ka SIP izglītojamajiem ar garīgās attīstības (SIP 58) un smagiem garīgās attīstības traucējumiem (SIP 59) ir pazeminātas valsts pamatizglītības standartā paredzētās prasības. Arī šo skolēnu vērtēšana atšķiras no vispārējās izglītības programmu vērtēšanas.⁹ Skolēni, kuri apgūst SIP 58 vai 59, tādējādi neiegūst līdzvērtīgu izglītību, kā to paredz valsts pamatizglītības standarts, pieņemot, ka viņu veselības traucējumu dēļ¹⁰ šie bērni nevar apgūt mācību vielu tādā pašā apjomā, kā bērni vispārīzglītojošajās izglītības programmās.

[5.2] Savukārt skolēni, kuri izglītību apgūst pēc SIP skolēniem ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, fiziskās attīstības traucējumiem, somatiskām saslimšanām, valodas traucējumiem, mācīšanās traucējumiem un garīgās veselības traucējumiem, izglītības programmu saturu nosaka valsts pamatizglītības standarts¹¹ un izglītības programmu saturs ir tāds pats, kāds vispārējā

⁶ Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem".

⁷ Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" 15.pielikumu.

⁸ Turpat, 26.pielikums

⁹ Vispārējās izglītības likuma 55.panta otrā daļa paredz, ka speciālās izglītības programmas apguvi izglītojamiem ar vidēji smagiem un smagiem garīgās attīstības traucējumiem vērtē aprakstošā veidā.

¹⁰ Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 709 "Noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācija), norādīts, ka termins „garīgās attīstības traucējumi” tiek lietots kā plašāks termins gadījumos, kad runa ir par garīgo atpalicību vai psihisku saslimšanu ar pazeminātu intelektu, kas sācies pirms 3 gadu vecuma, Anotācija pieejama: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/IZMAnot_160812_pmk.236.doc

¹¹ Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" 14.pielikuma 4.punktu speciālās pamatizglītības programmas skolēniem ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, fiziskās attīstības traucējumiem, somatiskām saslimšanām, valodas traucējumiem, mācīšanās traucējumiem, garīgās veselības traucējumiem izglītības obligāto saturu, tā apguves plānotos rezultātus mācību jomās, tāpat kā pamatizglītības programmām nosaka valsts pamatizglītības standarts.

pamatizglītības programmā¹². Izglītojamajiem ar dažāda veida traucējumiem¹³ atšķirībā no vispārizglītojošo programmu audzēkņiem, lai apgūtu valsts pamatizglītības standartu, tiek izstrādāts individuālais izglītības programmas apguves plāns, kā arī nodrošinātas individuālās un grupu atbalsta nodarbības atbilstoši skolēna speciālajām vajadzībām.¹⁴ Tātad šo SIP izglītojamie apgūst valsts pamatizglītības standartu tādā pašā līmenī, kā to apgūst vispārizglītojošajās programmās, tikai viņiem tiek nodrošināti atbalsta pasākumi.¹⁵

[5.3] Ja pastāv šaubas par to, vai bērnam būtu piemērojama 58 koda programma, vai tomēr kāda cita SIP, kurā tiek apgūts vispārējās izglītības pamatizglītības standarts, bērna interesēs būtu dot viņam iespēju iegūt izglītību, kas vistuvāk atbilst vispārējās izglītības pamatizglītības standartam. Ja bērns nevarēs apgūt vispārējās izglītības pamatizglītības standartu, viņam jebkurā laikā var veikt atkārtotu zināšanu un prasmju izvērtēšanu un piemērot atviegloto izglītības programmas saturu. Taču bērnam, turpinot iegūt pamatizglītību, var būt grūtības iekļauties vispārējās izglītības programmās gadījumos, ja jau sākumskolā tiek apgūta programma, kas paredzēta izglītojamajiem ar garīgās attīstības traucējumiem (SIP 58 un 59). Bērnam nevar ieteikt SIP 58 un 59, ja nav atbilstošas ārsta psihiatra uzstādītas diagnozes.

[6] Tiesībsargs vērs uzmanību, ka bērna attīstība notiek atbilstoši vecuma posmiem, katrā no tiem bērna spējas un vajadzības atšķiras. Mazi bērni pieredz visstraujāko augšanu un izmaiņas visā cilvēka dzīves laikā – nobriest viņu ķermenis un nervu sistēma, palielinās mobilitāte, uzlabojas saziņas prasmes un prāta spējas un strauji mainās viņu intereses un spējas.¹⁶ Pētījumi liecina, ka, īstenojot atbilstošas profilakses un intervences stratēģijas attiecībā uz bērniem agrīnā vecumā, ir iespējams pozitīvi ietekmēt bērnu labklājību un nākotnes izredzes, kā arī var palīdzēt novērst ar izglītību saistītas grūtības pusaudžu gados.¹⁷ Problēmas, ar kurām bērni saskaras agrīnā vecumā, kad bērna prāts un spējas attīstās visstraujāk un kad vienlaicīgi no bērna tiek prasītas konkrētas iemaņas (lasītprasme, valodas lietojums, rēķināšana), var tikt veiksmīgi risinātas, iesaistot papildu atbalsta personālu un pedagoģisko palīdzību. Kā norāda ANO Bērnu tiesību komiteja, mazu bērnu augšanas un attīstības temps ir atkarīgs no katra bērna individuālajām īpatnībām, dzimuma, dzīves

---

¹² Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" 11.pielikuma 2.punkts.

¹³ Izglītojamie ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, fiziskās attīstības traucējumiem, somatiskām saslimšanām, valodas traucējumiem, mācīšanās traucējumiem un garīgās veselības traucējumiem.

¹⁴ Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" 14.pielikuma 15. un 22.punkts.

¹⁵ Skat Tiesībsarga 2022. gada pētījuma "Romu situācija Latvijā" 3.3.punktu.

Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2022/07/romu_situacija_latvija_2022_1648646871.pdf

¹⁶ Bērnu tiesību komitejas vispārējais komentārs Nr.7 (2005) Bērnu tiesību īstenošana agrīnā bērnībā, 6.punkts.

¹⁷ Turpat, 8.punkts.

apstākļiem, ģimenes sastāva, aprūpes pasākumiem un izglītošanas sistēmas¹⁸, tādēļ, ja bērns saskaras ar mācīšanās grūtībām agrīnā vecumā, ir grūti prognozēt, vai šīs grūtības ir saistītas ar bērna individuālo attīstības tempu vai arī ar nopietniem un nepārejošiem attīstības traucējumiem.

[7] Tiesībsargs vēlas uzsvērt, ka dažāda veida mācīšanās traucējumi ne vienmēr norāda uz bērna garīgās attīstības traucējumiem¹⁹, bet gan to, ka bērnam iedzimtu vai iegūtu veselības traucējumu dēļ var būt grūtības dažādos ar izglītību saistītos procesos. Šobrīd ir plaši pieejami pētījumi par bērnu attīstību, kas palīdz izprast dažādus ar bērnu attīstību saistītus traucējumus un atklāt mācīšanas tehnikas, kas var palīdzēt bērnam pielāgoties sabiedrībā un iegūt izglītību atbilstoši savām intelektuālajām spējām, neatkarīgi no specifiskiem veselības vai attīstības traucējumiem. Arī tehnoloģiju attīstība aizvien palīdz bērniem novērst dažāda veida traucējumus un pilnvērtīgi iekļauties konkurētspējīgā izglītībā. Piemēram, izglītojamie ar dzirdes traucējumiem var izmantot atbilstošus dzirdes aparātus, kas novērstu viņu dzirdes traucējumus pietiekošā līmenī, lai bērns varētu iekļauties izglītības iestādē kopā ar citiem bērniem un konkurēt ar savu izglītības potenciālu. Savukārt bērniem ar dažāda veida mācīšanās traucējumiem, kā, piemēram, bērniem ar lasīšanas, rēķināšanas vai dažāda veida valodas traucējumiem pirmajā pamatzglītības posmā ir iespējams sniegt tāda veida atbalstu, kas attīstītu viņos pietiekamas iemaņas, lai viņi varētu pārvarēt mācīšanās traucējumu radītās sekas un nākotnē sasniegt līdzvērtīgus rezultātus ar citiem bērniem.²⁰

---

¹⁸Turpat, 6.punkts.

¹⁹ Atšķirības starp speciālās izglītības programmām, kas paredzētas izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem (programmas kodi 21015811 un 21015821), un citām izglītības programmām ir uzsvērtas arī Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 709 "Noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācija), kurā īpaši skaidrots, ka termins „garīgās attīstības traucējumi” tiek lietots kā plašāks termins gadījumos, kad runa ir par garīgo atpalcību vai psihisku saslimšanu ar pazeminātu intelektu, kas sācies pirms 3 gadu vecuma, savukārt, termins „garīgās veselības traucējumi” tiek lietots visā pasaulē, kad runa ir par garīgo veselību (kad intelekts ir saglabāts normas robežās), ietverot psihiskas saslimšanas. Anotācija pieejama: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/IZMANot_160812_pmk.236.doc

²⁰ Skat. tiesībsarga atzinuma pārbaudes lietā Nr. 2021-37-20G par pedagoģiski medicīnisko komisiju atzinumiem un to ietekmi uz bērnu tiesībām iegūt izglītību 4.punktu, Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2022/07/atzinums_lieta_2021_37_20g_1641931243.pdf

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto, ka tiesībsargs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu:

Dobeles novada pašvaldības pedagoģiski medicīniskās komisiju:

- 1) Pamatojoties uz 2024. gada 16. maijā notikušajā sēdē konstatēto, izsniegt iesniedzējai atzinumu par viņas dēlam atbilstošāko izglītības programmu.
- 2) Turpmāk ievērot tiesību aktos noteiktās prasības un nekavēt atzinuma par bērnam atbilstošākās izglītības programmu izsniegšanu.

Lūdzu informēt tiesībsargu par veiktajām darbībām iesniedzējas bērna tiesību nodrošināšanā **līdz 2024. gada 2. septembrim.**

Valsts pedagoģiski medicīnisko komisiju:

Ņemt vērā tiesībsarga viedokli par tiesību aktos noteiktajām prasībām; turpmāk pašvaldību pedagoģiskajām medicīniskajām komisijām, nodrošinot pašvaldību komisiju darba metodisko atbalstu, sniegt ieteikumus, kas atbilst tiesību aktiem.

Tiesībsarga pilnvarojumā

Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere

* No 2024.gada janvāra Tiesībsarga biroja gatavotie dokumenti tiek formatēti, ievērojot pieklūstamības prasības personām ar uztveres un redzes traucējumiem.